

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Kateřiny Hornochové a soudců JUDr. Františka Faldyny, CSc., a JUDr. Miroslava Galluse v právní věci žalobkyně H. CZ a. s. zastoupené advokátem, proti žalovanému Ing. M. D., zastoupenému advokátem, o zaplacení částky 6 260 177 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 18 C 344/99, o dovolání žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. září 2006, č.j. 25 Co 265/2006-229, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. září 2006, č.j. 25 Co 265/2006-229, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 21. května 2001, č.j. zn. 18 C 344/99-98, ve znění opravného usnesení ze dne 19. března 2004, č.j. 18 C 344/99-123, se v částech, jimiž bylo žalovanému uloženo zaplatit žalobkyni částku 6 260 177 Kč a úroky ve výši 18,2% z částky 5 660 177 Kč od 26. 10. 1999 do zaplacení a z částky 600 000 Kč od 26. 10. 1999 do zaplacení, a pokud jimi bylo v souvisejících výrocích rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. září 2006, č.j. 25 Co 265/2006-229, změnil vyhovující výrok rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 21. května 2001, č.j. zn. 18 C 344/99-98, ve znění opravného usnesení ze dne 19. března 2004, č.j. 18 C 344/99-123, tak, že zamítl žalobu na zaplacení úroku ve výši 18,2% z částky 5 660 177 Kč od 28. 10. 1997 do 25. 10. 1999 a z částky 600 000 Kč od 21. 1. 1998 do 25. 10. 1999, jinak potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kterým bylo žalovanému uloženo zaplatit žalobkyni částku 6 260 177 Kč a úroky ve výši 18,2% z částky 5 660 177 Kč od 28. 10. 1997 do zaplacení a z částky 600 000 Kč od 21. 1. 1998 do zaplacení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně ohledně povinnosti žalovaného zaplatit žalobkyni žalovanou jistinu ve výši 6 260 177 Kč, skládající se z částky 5 660 177 Kč **na úhradu dluhu žalovaného u Č. s. a. s. a 600 000 Kč na zaplacení projektové dokumentace Ing. arch. S. a úrok ve výši 18,2% ročně z půjčené částky, a to na základě smlouvy o půjčce ze dne 27. 10. 1997, ve znění dodatku ze dne 30. 11. 1998, posunujícího termínu splatnosti na 25. 10. 1999. Protože žalovaný nepředložil žádný doklad o zaplacení půjčky, byl potvrzen odvolacím soudem rozsudek soudu prvního stupně, jímž soud uložil žalovanému zaplatit dlužnou částku s úroky 18% ročně od data následujícího po datu splatnosti půjčky.** Odvolací soud nepřisvědčil tvrzení žalovaného, že žalobkyni požadovaná částka byla zakalkulována do ceny vykonávaných stavebních prací ve prospěch žalobkyně, resp. že by o částku odpovídající půjčce byla navýšena cena díla, neboť toto tvrzení bylo vyvráceno svědeckými výpověďmi a zprávou banky, která byla ve smluvním vztahu k žalobkyni a financovala jí provedené práce. Dále odvolací soud konstatoval, že ani žalovaným poukazovaná dohoda o narovnání, uzavřená mezi účastníky dne 9. 2. 1998, nelikvidovala závazek žalovaného zaplatit půjčku, jelikož sloužila k tomu, aby žalobkyně dostala zaplacení za již provedené bourací a zemní práce v objemu asi pěti miliónů korun, a aby žalovaný prokázal způsob financování stavby.

Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“). Má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu má v této části po právní stránce zásadní význam, učinil-li soud, právní závěr v rozporu s hmotným právem. Uplatnil dovolací důvod nesprávného právního posouzení podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a namítá rovněž vadu řízení ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., kterou spatřuje v tom, že ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud. Dovojuje tak z názoru, že mezi účastníky nebyla uzavřena ve skutečnosti smlouva o půjčce, ale smlouva o úvěru podle § 497 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), přičemž spory z této smlouvy rozhodují krajské soudy, jako soudy prvního stupně [§ 9 odst. 3 písm. b) nn) o. s. ř., ve znění v rozhodné době k podání žaloby dne 1. 11. 1999]. Podle dovolatele se vadného procesního postupu dopustil i odvolací soud, který měl rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit, jestliže soud prvního stupně nevyslovil podle § 104a odst. 1 o. s. ř. svou nepřislušnost. Nesprávné právní posouzení spatřuje dovolatel v tom, že oba soudy pominuly odlišnost pojmových znaků smlouvy o půjčce a smlouvy o úvěru. Zatímco podle § 657 obč. zák. je pojmovým znakem smlouvy o půjčce skutečné odevzdání předmětu půjčky dlužníkovi, pak smlouvou o úvěru podle § 497 obch. zák. se věřitel zavazuje poskytnout peněžní prostředky do určité částky na požádání dlužníka v jeho prospěch věřitelům dlužníka, většinou bezhotovostním převodem na jejich účet. Ze skutkových zjištění v posuzovaném případě přitom vyplývá, že žalobkyně poskytla peněžní prostředky v celkové výši 6 260 177 Kč ve prospěch věřitelů žalovaného. Z povahy dané věci tedy oba soudy rozhodly v rozporu s hmotným právem, jestliže neposoudily danou smlouvu podle § 497 obch. zák. Dovolatel nesouhlasí ani s odůvodněním rozhodnutí odvolacího soudu ohledně posouzení dohody o narovnání uzavřené mezi účastníky. Daný závěr považuje za spekulativní a zavádějící. Žalovaný navrhl, aby rozsudek odvolacího soudu byl v jeho potvrzujícím výroku a rozsudek soudu prvního stupně v jeho vyhovujícím výroku zrušen, a věc byla soudu prvního stupně v tomto rozsahu vrácena k dalšímu řízení.

Žalobkyně navrhla odmítnutí dovolání, neboť se domnívá, že rozhodnutí v napadené části nemá po právní stránce zásadní význam ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. Má za to, že i kdyby dovolání bylo důvodné v tom směru, že odvolací soud rozhodl v rozporu s hmotným právem, jestliže neaplikoval ustanovení § 497 obch. zák., neprojevila by se tato skutečnost v poměrech žalovaného, neboť vzájemné postavení stran v novém řízení by takovým posouzením stavu věci nebylo nijak ovlivněno.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a zákona o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. k tomu oprávněnou osobou (žalovaným) řádně zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), se zabýval nejdříve otázkou, zda je dovolání v dané věci přípustné.

Podle ustanovení § 236 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé je dovolání přípustné za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písm. b) a písm. c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. O takový případ se v dané věci nejedná, přichází proto v úvahu pouze přípustnost dovolání, jejíž podmínky stanoví § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Ta je dána

tehdy, pokud dovolání není přípustné podle písmena b) tohoto ustanovení a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Pro úsudek dovolacího soudu, zda rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam či nikoli, jsou relevantní jen ty právní otázky, na kterých napadené rozhodnutí spočívá, které mají obecný přesah a jejichž posouzení odvolacím soudem dovolatel napadl.

Otázku, zda dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, dovolací soud řeší jako otázku předběžnou (nevydává ohledně ní žádné rozhodnutí) a jeho kladně vyjádřeným závěrem se podané dovolání stává přípustným.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, neboť právní otázka posouzení nároku na zaplacení částky požadované žalobkyní z titulu smlouvy o půjčce byla v napadeném rozhodnutí odvolacího soudu posouzena v rozporu s hmotným právem.

Podle § 657 obč. zák. smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

Podle § 497 obch. zák. smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Dovolateli je třeba dát za pravdu, že oba soudy pominuly, že smlouva o půjčce má určité odlišné pojmové znaky než smlouva o úvěru, a s přihlédnutím ke skutkovým zjištěním v dané věci nesprávně dovodily, že účastníci uzavřeli smlouvu o půjčce.

Zatímco ze smlouvy o úvěru vzniká věřiteli povinnost rezervovat a na žádost dlužníka poskytnout v jeho prospěch peněžní prostředky do sjednané výše a dlužníkovi vzniká právo (nikoliv povinnost) úvěr čerpat a povinnost poskytnuté prostředky vrátit a zaplatit úroky, pak smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi peníze nebo jiné druhově určené věci a dlužník se zavazuje ve sjednané době peníze nebo jiné druhově určené věci vrátit. Ze smlouvy o úvěru lze plnit ve prospěch dlužníka i třetím osobám (např. úhradou faktur jeho dodavatelům), avšak smlouvou o půjčce lze přenechat peníze pouze dlužníkovi (popřípadě jeho zástupci). Smlouva o půjčce vznikne na rozdíl od smlouvy o úvěru až plněním věřitele. Předmětem smlouvy o úvěru jsou peněžní prostředky, je možno je poskytnout i převodem z účtu na účet, avšak na základě smlouvy o půjčce, věřitel přenechává dlužníkovi peníze, jako věci určené podle druhu, a tudíž přenechává pouze bankovky a mince (srov. názor Jany Marčanové, katedra práva Vysoké školy ekonomické Praha, článek „Úvěr nebo půjčka k podnikání?“, uveřejněný v časopise Obchodní právo č. 11/1994).

I když obvykle je stranou, která se zavazuje poskytnout úvěr, zpravidla banka, obchodní zákoník umožňuje, aby věřitelem byla i jiná osoba, ať už právnická nebo fyzická. Věřitel nemusí být ani podnikatelem, protože smlouva o úvěru patří mezi tzv. absolutní obchody, které se řídí obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu účastníků závazkového vztahu (srov. Obchodní zákoník, komentář, I. Štenglová, S. Plíva, M. Tomsa a kol., 11. vydání r. 2006, C.H.BECK, komentář k § 497).

Vyplývalo-li ze skutkových zjištění v dané věci, že dlužná jistina ve výši 6 260 177 Kč se skládá z částky 5 660 177 Kč, kterou žalobkyně poskytla žalovanému na úhradu dluhu žalovaného u Č. s. a. s. a 600 000 Kč na zaplacení projektové dokumentace ve prospěch Ing. arch. S., jako věřitelům žalovaného, a na tato skutková zjištění odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, aplikoval místo ustanovení § 497 a násl. obč. zák., upravující smlouvu o úvěru, ustanovení § 657 a násl. obč. zák. o smlouvě o půjčce, rozhodl v rozporu s hmotným právem. Žalovaný se tak důvodně dovolává nesprávného právního posouzení věci.

Pokud dovolatel dále namítá i vadu řízení ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., kterou spatřuje v tom, že ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud, je jeho dovolací námitka rovněž důvodná, jestliže s ohledem na závěr soudu, že se v daném případě jedná o řešení poměrů mezi účastníky podle smlouvy o půjčce, a nikoliv podle smlouvy o úvěru, rozhodoval v prvním stupni nepřislušný soud ve smyslu § 9 odst. 3 písm. b) nn) o. s. ř., ve znění v rozhodné době k podání žaloby dne 1. 11. 1999, podle něhož obchodní spory ze smlouvy o úvěru rozhodují krajské soudy, jako soudy prvního stupně, jímž ale není Obvodní soud pro Prahu 5.

Dovolací soud se již dalšími námitkami dovolatele nemohl zabývat, jestliže v dané věci rozhodoval nepřislušný soud.

Bylo-li tedy rozhodnutí odvolacího soudu, jak výše konstatováno, vydáno v rozporu s hmotným právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. zrušil; jelikož důvody, pro které byl rozsudek odvolacího soudu zrušen, platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný (§ 243d odst. 1, věta první za středníkem o. s. ř.); v novém rozhodnutí soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243d odst. 1, věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 24. května 2007

JUDr. Kateřina Hornochová

předsedkyně senátu